

OPUS

Etűdök az ének-zene tanításához

2013

01

PRELÚD: A Magyar Kultúra Napja

*MÚLTUNK, ÖRÖKSÉGÜNK HANGJAI II.
Ének-zene óra a Dombóvári
Helytörténeti Gyűjtemény Múzeumában*

*KARBAN A KÓRUSOM
A Bükkalja Általános Iskola – Bogács –
énekkarának múltjáról, jelenéről. Jövőjéről?*

ÉNEKKAROSOK KÓDEXE II.

ZENEI KINCSKERESŐ

*összeállította
Király Katalin*

Opus 1

Etűdök az ének-zene tanításához

KIRÁLY KATALIN

A MAGYAR KÓRUSOK NAPJA – január 22. (tantárgyi koncentráció)

Nemzeti Himnuszunk szerzője **Kölcsey Ferenc** (1790–1838) a felvilágosodás és romantika kiemelkedő alakja, aki a régi magyar költői hagyományokhoz hűen vetette papírra a nemzet segítségért fohászoló imáját. A mű 1823. január 22-én készült el, melynek emlékére ezen a napon ünnepeljük a Magyar Kultúra Napját koncertekkel, zenés irodalmi estekkel.

Kölcsey Ferenc Sződemeteren született. A nemesi család gyökerei feltehetően Ond vezérhez (ősmagyar törzsfő) vezethetőek vissza.

A költő gyermekkorát tragédiák sorozata nehezítette: korai árvaság (hatévesen édesapját, majd 14 évesen édesanyját veszítette el), a fekete himlő következményeként a bal szemére megvakult, s már fiatalon kihullott a haja.

Műveltségének gazdagítására nagy gondot fordított, mindig örömmel tanult, s remekül beszélt latinul, franciául, németül és görögül.

Tanulmányait követően (debreceni Kollégium, Pesten joggyakorlat) visszatért szűkebb pátriájába: Szatmárba, ahol megyei aljegyző, főjegyző, majd országgyűlési képviselőként fáradozott a jobbágyfelszabadítás előkészítésén.

Kazinczy Ferencsel kötött barátsága meghatározó jellegű volt. **Szemere Pállal** közösen szerkesztette a „**Literatura**” című folyóiratot, melyben rendszeresen jelentek meg kritikai és esztétikai írásai. Tapasztalatait az „Országgyűlési Napló”-jában írta le, erkölcsi elveinek összegzése pedig a „**Parainesis**”-ben olvasható.

Életének utolsó szakaszában, alapos felkészültséggel védelmezte Wesselényi Miklóst a Habsburg-ház elleni hűtlenségi perben, de sikertelenül: Wesselényi börtönbe került.

1838-ban, egy megfázás következtében, egyheti gyengélkedés után hirtelen meghalt a magyar irodalom egyik leghaladóbb költője, kritikusa, esztétája.

A Himnusz (mint történelmi hitelű írásos emlék) tanításakor feltétlenül térjünk ki a magyar történelem azon eseményeire, amelyek mintegy előzményt jelentettek a költő gondolati anyagának megfogalmazásához:

- a törökök elleni küzdelmek;
- az ország szétszakadása;
- a Szent Szövetség;
- az I. Ferenc rendeletei hatására kibontakozó nemesi ellenállás 1822 őszén.

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét néhány irodalmi műre, melyek elolvasása után, egyértelművé válhat a költő szemlélete, törekvése és műveinek üzenete!

Zrínyi Miklós:

Szigeti veszedelem – 1651

Kisfaludy Sándor:

Somló – 1813 körül

Berzsenyi Dániel:

A magyarokhoz – 1807/Kodály Z. feld. – 1936

Kölcsey Ferenc:

Rákos nimfájához – 1814

Rákóczy, hajh – 1817

Rákos – 1821

Kölcsey Ferenc síremléke Szatmárcséken, a Csónakos Fejfás Temetőben
kép forrása: www.barangolo.com

Erkel Ferenc

A Hymnuszt Erkel Ferenc zenésítette meg 1844-ben. Bár sokáig a Szózatot énekeltek nemzeti himnusként, a századfordulón azonban már az Erkel-Kölcsey-alkotás zengett mindenütt.

Ajánlás

Vezessük be iskolánkban nemzeti Himnuszunk születésnapján (jan. 22.) a tanár-diák közös éneklést! Az adott napon, a nagy szünetben gyűljünk össze és énekeljük el a Himnuszt, majd egymás után minden évfolyam szólaltasson meg egy dalt! Az elvonulás ideje alatt szóljon **Erkel Ferenc „Hunyadi László”** című operájából a „**Palotás**” zenéje!

Ha évről évre hagyományt teremtünk ezen ünnepi, házi muzsikálási formával, valószínűleg megvalósul az a cél, hogy nem a zene ösvényein, hanem az „**Éneklő Magyarorszag**” reményteljes, gyógyó útján járunk.

Erkel Ferenc szülőháza Gyulán, ma emlékmúzeum.

DR. KRISTON VÍZI JÓZSEF – A DOMBÓVÁRI HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY IGAZGATÓJA

MÚLTUNK ÉS ÖRÖKSÉGÜNK HANGJAI II.

Ének-zene óra a Dombóvári Helytörténeti Gyűjtemény Múzeumában

Kodály Zoltán hazaért!

A magyar muzsika birodalma olyan gazdag, hogy minden esztendőben adódik alkalom valamely jelesére emlékeznünk. Így volt ez a nemrég múlt években is, amikor az örökifjú 200 évesek: Erkel, majd Liszt Ferenc életművét vehettük számba. Most pedig Kodály Zoltán életútját idézzük meg.

Azt, hogy az 1882. december 16-án, Kecskeméten született, majd 85 mozgalmas és nagyszerű év után budapesti otthonában 1967. március 6-án elhunyt mester, akadémikus mennyi mindent adott a hazának és elsősorban a magyarságnak, azt kicsiknek és nagyoknak egyaránt illik tudni – nem csak itt, a Zene Dombóvári Házának falai között!

Muzsikus, zeneszerző, gyűjtő-kutató és rendszerező, kulturális szervező, nyelvész, szépíró és természet rajongó, hívő, de nem bigott vallásgyakorló, olykor esendő, de elsősorban magához és így ennek nyomán a tehetséggel megáldott kortársak és utódok felé is szigorú, igényes, művelt ember volt Kodály Zoltán. (Magam annak idején még egyetemistaként lapozgathattam a Magyar Népzene Tára első, Gyermekjátékok kötetéhez írott jegyzeteit, szép-irodalmi és néprajzi megállapításait, s azok a sorok és megjegyzések többünk számára új szempontú gyűjtésekhez vezettek!)

Sokoldalú munkássága és máig tartó hatása azt eredményezi, hogy Kodály Zoltán a mai napig is oly gyakran velünk van: ki iskolai tananyagként, ki zeneiskolai penzumként, ki örökölt partitúráján ott hagyott eredeti kézjeggyel gazdagon, ki nagyszámú hangfelvételek, mások pedig tanulmányok, cikkek és becses kötetek büszke tulajdonosaiként.

Így vagyunk hát vele, Ővele mi is nap mint nap, hisz' az okosan és az élethosszon át tartó nevelés szellemében már jóval korábban is készült tankönyveink sokoldalú, és gyermekember központú tartalmainak alapját és formálódását akarva – akaratlanul is az Ő szelleme igazgatta. CSAK REMÉLHETJÜK: EZ LESZ A MÉRCE A TOVÁBBI ÉVTIZEDEKBEN IS...!

Itt van tehát velünk Kodály Zoltán életútja, ez sugárzik most a minket körülvevő folyosói falakról, ahol a dombóvári születésű és innen kiröppent – ma már **Steiner Józsefnéként** közismert – született **Szigeti Ilona jóvoltából** egy sajátos műfajú kiállítás anyagában gyönyörködhetünk. Vagy pihenhetünk meg: két próba-tanóra, gyakorlás, felkészülés között, vagy az esti eltávozáskor, vagy a gyermekekre, gyermekeinkre való várakozás ideje alatt.

Ilona asszony, mint napjainkra már országszerte és a Kárpát-medence több táján is közismert gyűjtő, kulturális ismeretterjesztő, többször látogatott – rokonsága és barátai mellett – válogatott anyagaival városunkba. S örömmel mondható, hogy az 55 000 darabnyi saját anyag között, a Dombóvárt megörökítő képeslap-fotográfiáiból több, mint 100 eredeti darabot ajándékozott haza.

Kodály Zoltán mellszobra, amely a dombóvári Városháza előtt áll

Mi-ko-ron Dá - vid nagy bú-sul-tá - ban ba-rá - ti mi-att vol-na bá-nat - ban.
 Panaszolkodván nagy harag-já - ban, Ilyen könyörgést kez-de ő ma-gá - ban.

Kodály Zoltán Psalmus Hungaricus című művének főtémája.
 A zsoltár eredeti címe: „Könyörgés hamis atyafiak ellen. Vigasztalódás Istenben.”

Ezúttal egy olyan kollekciónal lepett meg minket – persze csak időszakosan! –, amely **72 lapon 140 eredeti dokumentumot** mutat be. Itt mind a – közelről is megszemlélhető – gazdag képi és rajzos kollekció, mind pedig a hozzájuk fűzött – nem túl sok, de szükséges mennyiségű – szöveg együttese alkot egyediséget. Számos művelődéstörténeti érdekesség tárul fel Kodály Zoltán gyermek- és ifjúkori éveinek (**Kecskemét, Galánta, Nagyszombat**, vagy a múlt század eleji **Budapest**), mesterei és tanítói, zenei és irodalmi ihletőinek élettörténeteiből egyaránt. **Vikár, Lajtha és Bartók**, vagy első felesége, a legendás **Emma asszony**, aki maga is nagy zenei műveltséggel bírt, barátok vagy éppen a kulturális begyepesedettség átmeneti korszakaival és műveletlen döntéshozóival való csendes harcai; de főként a művelt és igényes fiatalságban meglelt öröme az, amely a minket körülvevő, hófehér falakon elhelyezett kartonlapokról figyelmeztet.

Kodály Zoltán velünk van tehát Ilona asszony válogatásának köszönhetően, s ha úgy tetszik: Kodály Zoltán még ma is a szomszédunk lehet! Hogyan? Ha most behunyjuk a szemünket (tudjuk, az alkotó képzelőerő ilyenkor jobban működik), talán mi is egyike lehetünk annak a hatszáz diáknak, akik 1945 kora telén a dombóvári vasútállomáson fogadták, majd onnan ide, a közelbe, a sarkon túl lévő Mária-lakhoz kísérték Kodályt és Emma nénit. Részesei lehetünk egy-egy próbának, beszélgetésnek, sétának, amelyek itt, netán ezen és a szomszédos utcákon minden bizonnyal zajlottak. A **Gimnázium** épületében – ahol már régóta tábla emlékeztet a háborút követő itteni hónapokra –, a Jókai utcai **Ivanich-ház** ablakában, vagy a mostani Hotel helyén korábban állott **Rothermel-házban**, vagy a most már végre megújuló **Iparos Mozgó épületében**. Ahová – miként azt szintén féltve őrzött múzeumi tárgyaink egyike hírelt – Dombóvár tanuló ifjúsága hívogatott az 1945. december 14-én, délután 5 órai kezdettel a Kodály Zoltán tiszteletére rendezett hangversenyre.

Érdemes tudni, akár megtanulni: Kodály Zoltánék azért választották Dombóvárt átmeneti menedékkül és alkotóhelyül, mert itt tanított **Dr. Péczely László** tanár úr, akinek pedagógusi, néphagyomány és megújító tevékenységére bátyja, Péczely Attila zenetudós, Kodály becsült embere hívta fel a figyelmet.

Kodály vezényletével, 1949 májusában a dombóvári Sportpályán a tankerület 1500 diákjának összkórusa énekelte pl. Berzsenyi „Magyarokhoz” című megzenésített versét. Hallhatjuk is most talán, de legalábbis elképzelhetjük ezt a fantasztikus dallamzuhatót!?

Kodály Zoltán serkentője és alkalmi betanítója volt a Péczely tanár úr ék által ide és a térségbe telepített bukovinaiakhoz külön is szóló „Székely fonó” színpadra vitelének, zajos sikereinek. S nem véletlen az sem, hogy a Mester később az idevaló, énektehetségét már kisleány korában meggyőzően mutató Péczely Sárrikát, Saroltát választotta (Emma néni halála után) alkotó élete második társául.

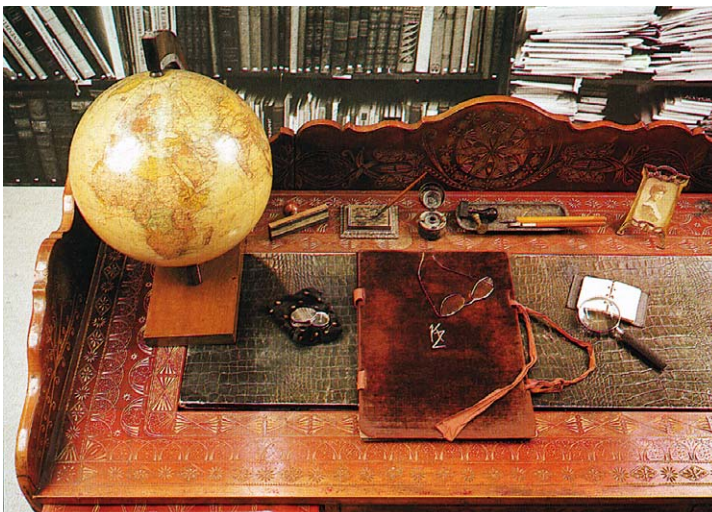
Mindezt helyiek és elszármazottak még összegyűjthető visszaemlékezéseiből, Steiner Ilonka néni, Kaszás Dezső tanár úr és mások: Ivanich Miklós Dombóvárról, szintén innen a szomszédból, Kodály útmutatásait követve világnak indult zongoraművésznünk elmondásaiból kibontva ismerhetjük.

Akár majd, talán nem is sokára egy – a város szellemi emberei által már jóval korábban tervezett – **Kodály-Péczely-szoba** – berendezésével és zenétől lüktető felöltöztetésével fog ez megvalósulni!

De addig is élvezzük azokat a napokat és órákat, amelyeket e nagyszerű, közszemlére tárt ritka képeslapok és mesterművű eredeti bélyegkek között tölthetünk.

S aztán egyszer, november végén, mint annak idején történt, vagy a december 16.-i születésnap előtt, fogjuk majd magunkat, barátainkkal együtt lesétálunk a Vasútállomásra, és ott hangszeres kísérettel, netán ének szóval várjuk a Mestert. S ha nagyon erősen akarjuk, meg is jelenik akár, leszáll a vonatról, szikár szakállasan – mert már nagyon vártuk.

Ide is hazatért! Hát úgy legyen!

Kodály Zoltán íróasztala

BENYOVSZKI MÁRIA – ÉNEK-ZENE TANÁR, BOGÁCS

KARBAN A KÓRUSOM – A Bükkalja Általános Iskola – Bogács – énekkarának múltjáról, jelenéről. Jövőjéről?

A bogácsi Általános Iskolában 1984-ben, friss diplomásként kezdtem a munkámat. Természetes elvárás volt, sőt akkoriban kötelezővé tették az iskolai énekkar működtetését. Minden iskolai és községi ünnepségen szerepeltünk. Kezembe került egy régi fénykép, ahol még több, mint 30 gyerek énekelt együtt a tavaszi „Éneklő Ifjúság” versenyen. Ha emlékeim nem csalnak, ráadásul két- és háromszólamú műveket is énekeltünk, amelyeket nem volt éppen könnyű megtanulni a nem ének-zene tagozatos iskolásoknak. Viszont a heti két óra mellett, volt lehetőségem két énekkari foglalkozást is tartani. A gyerekek lelkesek, kedvesek voltak, legalább akkora volt bennük a lelkesedés, mint bennem a bizonyítási vágy. Azóta többször is eszembe jutott: vajon csak a fiatalságomnak, az új tanár néninek szólt ez a fajta pozitív hozzáállás? Mi az oka annak, hogy ma már lasszóval kell a gyerekeket megfogni? Hogy egy-egy szép dal éneklése már nem, vagy csak ritkán érinti meg a szívünket, lelkünket?

Hát igen, nem volt még ennyiféle szabadidő eltöltési lehetőség, mint manapság. A szülőknek, talán saját gyermekéveikre emlékezve, volt még egyfajta igényük arra, hogy gyermekeik jó helyen legyenek délután, hasznosat, szépet tanuljanak. Mára megváltoztak az igények, a lehetőségek végtelen tárházából válogathatnak gyermekeik számára. Divatos, de nem időtálló tevékenységbe kezdenek bele, s az sem baj, ha nincs kitartása a gyerekeknek, ha havonta váltogatja az újabb elfoglaltságokat. Még örülnek is a szülők, hogy mennyi mindenben kipróbálja magát az ő ügyes kislányok vagy kislányuk!

S mivel az iskola már nem állít olyan követelményt a szülő elé, hogy kötelezővé teszi az énekkari munkában való részvételt, szép lassan elmaradnak a gyerekek a próbákról, sőt „ciki” lett a karban való éneklés, és a közönség előtti fellépés.

Ha az én kis csapatomra gondolok, akkor ez így néz ki: 12-14 gyerek a 160 fős iskolából, melynek többsége roma származású, s zenei világuk nem a magyar zene befogadására koncentrálódik elsősorban. Kedvük szabja meg, hogy jönnek vagy nem jönnek a heti egy próbára, s olyan is előfordul, hogy szüleik nem engedik el az esti, községi rendezvényen való részvételle. S akkor ott állok...

Pedig én szerencsés helyzetben vagyok, mert iskolánkban a mezőkövesdi Zeneiskola kihelyezett tagozata működik, s zongorát oktató kolléganőm mindig szívesen kísér bennünket.

Igyekszem a modern kor hangszerelését is becsempészni repertoárunkba. S mivel a népzene, népdal mindig a szívem csücske volt, mindig tanulunk népdalcsoportot tájegységünk dalaiból.

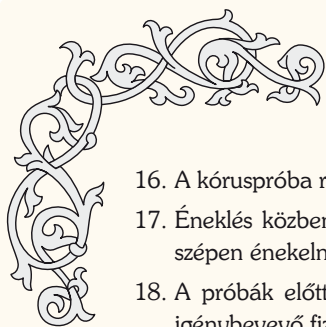
Ez ma a helyzet, ezzel kell megküzdenünk, mert ez a hivatásunk. Karácsony Sándorral együtt vallom minden nehézség ellenére:

„A pedagógus nem lehet elkeseredett, megtorpant ember, mert a pedagógusnak egyetlen karizmája van: A JÖVŐBE VETETT HIT OPTIMIZMUSA!”

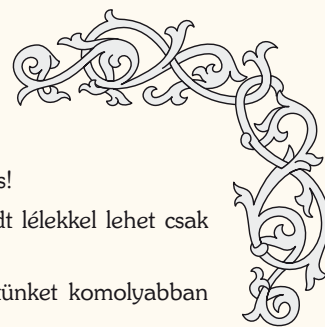
Kedves Kollégák! Legyünk hát mindnyájan optimisták 2013-ban, 2014-ben... és továbbra is!

Bükkalja Általános Iskola – Bogács – énekkara, karnagy: Benyovszky Mária

Énekkarosok Kódexe II.

16. A kóruspróba rengeteg munkát jelent sok tanulással: ez nem szórakozás!
17. Éneklés közben ne gondolj a nehézségeidre! Kizárólag békés, önfelédtt lélekkel lehet csak szépen énekelni.
18. A próbák előtt nem szaladgálunk és nem végzünk nehezebb, a testünket komolyabban igénybevevő fizikai munkát.
19. A kórusban mindig úgy kell ülni vagy állni, hogy lássuk a karnagyot!
20. Ha valamilyen problémád adódik (a karnaggal, társaiddal, szólamokkal), mindig az érintett féllel beszéld azt meg: ne áskálódj!
21. Ne dacoskodj, amikor felhívják figyelmedet a helytelen éneklési technikára – még ha esetleg kellemetlenséget jelent végighallgatnod ! Ne mond: „Többé nem jövök a próbára!” – Mindenki számít a hangodra, a tudásodra, s különben is neked hiányzik majd a legjobban a közös éneklés, muzsikálás öröme.
22. A művek pontos kezdése és zárása érdekében mindig nézz fel, ne bújj bele a kottába!
23. Tanuld meg a műveket kívülről, hiszen csak így tudod érthető prozódiaival és átélten énekelni a saját szólamodat!
24. Ne feledd! A fellépések köteleznek! Megnyugvást, örömet, harmóniát, tisztán zengő élményt vár a közönség a kórustól. Őnekik, társainknak, s egyben magunknak is énekelünk. Ezért kell minden alkalommal nagyon felkészültnek lennünk.
25. Legyen gondod arra, hogy más kórusok előadásait is meghallgatod, mert alkalmat jelent az új tudás, az új tapasztalat megszerzéséhez.
26. VIGYÁZZ AZ EGÉSZSÉGEDRE, HOGY MINDEN KÓRUSPRÓBÁNAK ÉS KONCERTNEK AKTÍV RÉSZESE LEHESS!

Zenei kincskereső

1. Ki volt Bartók Béla első zongoratanára? – *Édesanyja: Voit Paula.*
2. „A klasszikus dzsessz korunk népzeneje.” – Ki mondta, s mivel foglalkozott? – *Yehudi Menuhin, a világhírű hegedűművész.*
3. Mi a különbség a korál és a korall szavak jelentése között? – *korál: protestáns egyházi népének; korall: szilárd vázat alkotó, telepekben élő tengeri virágállat, illetve a vázból készült fehér vagy vörös színű ékkő.*
4. Sorolj fel német zeneszerzőket (teljes névvel)! – *Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel, Ludwig van Beethoven, Robert Schumann, Richard Wagner, Felix Mendelssohn – Bartholdy, Johannes Brahms, Carl Orff.*
5. Melyik évben komponálta Kodály Zoltán a „Galántai táncok” című zenekari művét? – *Segítség: Ettől az évtől kezdve volt Adolf Hitler Németország kancellára. – 1933*

Da Capo al Fine: 2013 februárjában